

Juryrapport Phares du Nord 2013

Voor de vijfde keer reiken het Nederlands Letterenfonds en het Vlaams Fonds voor de Letteren de prix Phares du Nord uit. De eerste prijs bekroonde, acht jaar geleden, het vertaaloeuvre van Philippe Noble. De tweede, zes jaar geleden, viel toe aan Annie Kroon voor haar vertaling van *Madame Bentinck, l'indiscrète* van Hella S. Haasse. Vier jaar geleden werd de prijs gegeven aan Anita Concas voor haar vertaling van *La maison de la mosquée* van Kader Abdolah; en twee jaar geleden was de bekroning voor Bertrand Abraham voor zijn vertaling van *En route vers la fin*, zijn vertaling van *Op weg naar het einde* van Gerard Reve.

Ditmaal heeft de jury zich gebogen over de vertaalde werken die verschenen in de periode 2011 - 2013. Net als vorige jaren had de jury de moeilijke taak een keuze te maken uit een oorspronkelijke lijst van vertalingen van meer dan honderd titels van romans, non-fictie en kinderboeken, vertaald door een twintigtal vertalers.

In eerste instantie bekeek de jury de gepubliceerde titels en selecteerde een aantal kandidaten die niet alleen in die periode een of meerdere interessante werken hadden vertaald, maar die ook konden bogen op een omvangrijker vertaaloeuvre. Dat bleken er in deze periode zes te zijn. In een volgende fase bleven er vier over, vervolgens ging het tussen drie.

Het Letterenfonds zorgde voor vertalingen van minstens twee relevante titel per vertaler, waarna de vergelijkingen en de discussies van start gingen. Verrassend snel en eensgezind kwamen wij dit jaar tot een oordeel. Er was één vertaler wiens werk in deze periode met kop en schouders boven dat van zijn collegavertalers uit kwam: Alain Van Crugten, die verschillende titels van Tom Lanoye vertaalde: *Sang & Roses suivi de Mamma Medea*, een toneelstuk verschenen bij Actes Sud; en drie fictietitels, *La langue de ma mère*, *Les Boîtes en carton* en *Forteresse Europe*, alledrie verschenen bij uitgeverij La Différence.

Hoewel de jury ook onder de indruk was van de rigueur waarmee Van Crugten de roman *Sprakeloos* vertaalde, ging onze bewondering vooral uit naar *Mamma Medea*, een toneelstuk over Medea en Jason dat Van Crugten absoluut virtuoos heeft vertaald. Lanoye baseerde zich op twee werken uit de Griekse oudheid: de *Argonautika* van Appolonius van Rhodos, waarin in hexameters de tocht van de Argonauten beschreven wordt, en de tragedie *Medea* van Euripides. Het werd een grandioos eigentijds, psychologisch drama, over liefde en macht, dat in de regie van Gerard Jan Reijnders werd gespeeld, met hoofdrollen voor Els Dottermans en Han Kerckhofs.

Van Crugtens vertaling is net zo flamboyant als de oorspronkelijke versie van Lanoye. Hij is coherent in zijn keuzes en bespeelt grandioos en met bravoure de verschillende registers in het stuk, van losse straattaal naar klassieke uitdrukkingen. Zijn vermogen de aleksandrijnen daadwerkelijk aleksandrijnen te laten lijken is verbluffend. Gevoeld wordt de invloed en inspiratie van Corneille, zonder dat diens werk daadwerkelijk wordt geciteerd. Van Crugtens vertaling geeft, tot slot, van begin tot eind blijk van een grote muzikaliteit.

Een korte proeve van zijn kunnen, de laatste strofen van de derde scène uit het eerste bedrijf, met Medea aan het woord:

Is dit de helse hekserij der liefde:
Dat zij mij liegen doet tegen mijn zuster,
Mij opzet tegen vorst en vader en
Mij doet verlangen naar wie ik niet ken?
Hoe meer zij mij de keel dichtsnoert, hoe meer
Ik dronken word van goesting en geluk.
Zij trapt mij om, zij plet mij neer, zij spuwt
In mijn gezicht - en ik vraag slechts om meer.
Hoe ik mij ook verzet tegen mijn smet
Van zwendel en bedrog, ik smelt, ik zwicht,
Gedoemd tot zalige gehoorzaamheid...
Ik vrees dat ik, al strijdend met despoten,
Op een nog wreder'heerser ben gestoten.

En nu Van Crugten:

Voilà la sorcellerie infernale de l'amour:
Il me fait raconter des mentereis menteries à ma soeur,
Il me met en révolte révolte contre mon roi et père
Et me fait langrui languir après un homme que je connais guère.
Plus il me serre à la gorge et plus je deviens saoule
De désir et de bonheur, la tête me tourneboule.
L'amour m'écrase, me broie, me boit et me dévoire dévore,
Il me crache à la figure et j'en redemande encore.
Et j'ai beau m'arc-bouter contre ma propre démente
Et contre ma traîtrise, je me sens fondre et faiblir
Et je me sais condamnée à douce obéissance...
Je crains fort qu'en luttant contre un despote affreux
Je sois tombée sur un maître encore plus maupiteux.

Het behoeft geen verder betoog: de jury van de prix des Phares du Nord 2013 besloot de prijs toe te kennen aan Alain Van Crugten, met name voor zijn vertaling van *Mamma Medea* van Tom Lanoye.

Bertrand Abraham, Danielle Bourgois, Margot Dijkgraaf
Jury Phares du Nord 2013